

Zadostiučinění

Ačkoliv soudy mohou zahrnout volbu řetězení odškodňovacích řízení, které zpravidla způsobuje oddálení konečného vypořádání všech aspektů věci, do posuzování významu předmětu řízení, tato volba zásadně nemůže být jedinou skutečností, na které je závěr o výrazně sníženém předmětu řízení založen.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j.30 Cdo 340/2025-155 ze dne 11.6.2025)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobkyně M. D., zastoupené Mgr. Z.P., advokátem, se sídlem v B., proti žalované České republice - Ministerstvu spravedlnosti, sídlem v P., o náhradu nemajetkové újmy, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 231 C 31/2019, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 6. 2024, č. j. 16 Co 77/2024-134, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 12. 6. 2024, č. j. 16 Co 77/2024-134, se ohledně částky 73 533,45 Kč s příslušenstvím zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací uvedenému soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně (dále jen „soud prvního stupně“) svým rozsudkem ze dne 24. 3. 2021, č. j. 231 C 31/2019-43, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně domáhala zaplacení 95 000 Kč s příslušenstvím (výrok I), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II).

2. Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) poté, co v pořadí první rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 31. 8. 2022, č. j. 44 Co 108/2021-65, stejně jako následné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2023, č. j. 28 Cdo 308/2023-90, byly zrušeny nálezem Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2024, sp. zn. III. ÚS 1565/23, svým v pořadí druhým rozsudkem ze dne 12. 6. 2024, č. j. 16 Co 77/2024-134 (dále také „napadené rozhodnutí“), rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni 21 466,55 Kč s příslušenstvím a ve vztahu ke zbývající částce 73 533,45 Kč s příslušenstvím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu). Dále rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výrok II rozsudku odvolacího soudu).

3. Takto soudy rozhodly o žalobě, kterou se žalobkyně domáhala náhrady nemajetkové újmy, která jí měla vzniknout nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce řízení vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 255 C 84/2014 (dále jen „posuzované řízení“). V jeho rámci žalobkyně vystupovala v postavení žalující strany a požadovala po žalovaném státu zaplacení částky 118 664 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), dále jen „OdpŠk“, která jí měla vzniknout v důsledku nepřiměřené délky řízení vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 49 C 50/2008 (dále jen „původní řízení“). Rozsudkem Krajského soudu v Brně č. j. 44 Co 341/2015-78 ze dne 14. 11. 2018, který nabyl právní

moci dne 4. 1. 2019, bylo žalobkyni v posuzovaném řízení, tj. v pořadí prvním kompenzačním řízení, přiznáno zadostiučinění ve výši 77 500 Kč s příslušenstvím; ve zbývajícím rozsahu byla žaloba zamítnuta. Nyní projednávaná věc, ve které byl tedy žalobkyní uplatněn nárok ve vztahu k posuzovanému řízení ve výši 95 000 Kč s příslušenstvím (změny žaloby týkající se nároku na zaplacení dalších částek ve výši 100 000 Kč s příslušenstvím a 150 000 Kč s příslušenstvím za délku tohoto kompenzačního řízení nebyly při jednání odvolacího soudu dne 31. 8. 2022 a dne 6. 5. 2024 připuštěny) tak představuje v pořadí druhé kompenzační řízení.

4. Odvolací soud ve věci shledal, že celková délka posuzovaného řízení činila 4 roky a 10 měsíců, při sazbě základního odškodnění 16 000 Kč za rok (z toho první dva roky v poloviční výši) činilo zadostiučinění 61 333 Kč, přičemž toto zadostiučinění bylo následně zvýšeno o 15 % pro vadný postup orgánů veřejné moci během řízení ve smyslu § 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk a současně sníženo o 80 % pro nízký význam předmětu řízení pro poškozeného (odvolací soud uvádí, že žalobkyně v tomto „kompenzačním řízení na druhou“ vznesla další požadavky za situace, kdy nevyužila možnost požadovat navýšení zadostiučinění již v prvním kompenzačním řízení – přihlédl tak zejména ke „způsobu, jakým uplatnila nyní žalovaný nárok“) ve smyslu § 31a odst. 3 písm. d) téhož zákona. Celková takto vypočtená částka tak činila 21 466,55 Kč. V odpovídajícím rozsahu proto rozsudek soudu prvního stupně změnil, jinak jej jako správný potvrdil.

II. Dovolání

5. Proti rozsudku odvolacího soudu, v rozsahu jeho výroku I, kterým byl částečně potvrzen výrok I rozsudku soudu prvního stupně, jakož i nákladového výroku II, podala žalobkyně (dále též „dovolatelka“) prostřednictvím svého advokáta včasné dovolání.

6. Jeho přípustnost odvozovala od toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, na vyřešení otázky, která by měla být dovolacím soudem vyřešena jinak, resp. nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena beze zbytku jednoznačně, resp. na vyřešení otázky, která dosud nebyla dovolacím soudem vyřešena.

7. Mimo tohoto obecného vymezení však z textu dovolání vyplývá, že dovolatelka za prvé (1) namítá rozpor řešení přijatého odvolacím soudem s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016. Odvolací soud podle dovolatelky pochybil, pokud nepřipustil rozšíření žaloby, kterým se dovolatelka domáhala kompenzace spojené s délkou nynějšího kompenzačního řízení. V této souvislosti dovolatelka také předkládá námitku (2) týkající se nedostatečného vypořádání otázky vlastní podjatosti rozhodujícího senátu odvolacího soudu.

8. Jako další bod dovolatelka namítá, (3) že závěr o snížení významu předmětu řízení není souladný s rozhodovací praxí dovolacího soudu; stejně tak nesouhlasí s tím, (4) že postup orgánů veřejné moci v posuzovaném řízení při přijetí rozhodnutí, které bylo následně zrušeno dovolacím soudem, byl pouhým „jiným hodnocením“ a nikoliv nerespektováním ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dále předkládá obecné otázky, a to (5) zda je právní zhodnocení odvolacího soudu o tom, že v ostatních fázích (mimo období od 1. 7. 2016 do 31. 7. 2017) řízení probíhalo plynule, správným, a zda (6) mělo být ve věci „v duchu judikatorních závěrů“ provedeno podstatné navýšení základní částky odškodnění.

9. Dále poukazuje také na to, (7) že podle rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva je třeba daný typ řízení posuzovat jako řízení se zvýšeným významem a (8) že pokud je posuzované řízení samo řízením kompenzačním, je třeba v nynějším řízení přiznat zvláště vysoké zadostiučinění.

10. Nakonec dovolatelka také namítá (9) nepřezkoumatelnost závěru o stanovení „sazby průtahů“ (tedy tzv. základní částky) na 16 000 Kč ročně, neboť odvolací soud k tomuto způsobu jejího určení neuvedl žádný důvod.

11. Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

III. Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. [286/2021](#) Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

13. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou (účastníkem řízení), za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

14. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

15. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

16. V tom rozsahu, ve kterém je dovoláním napaden výrok II napadeného rozhodnutí a dále potvrzující výrok I napadeného rozhodnutí v té jeho části, jež se vztahovala k výroku II rozsudku soudu prvního stupně, je dovolání nepřípustné, neboť dovolání není podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. objektivně přípustné v rozsahu, v němž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení, resp. nákladů řízení před soudem prvního stupně. To samozřejmě Nejvyššímu soudu nebrání, aby i takové výroky v důsledku jejich akcesority odklidil, shledá-li důvod ke zrušení výroku o věci samé.

17. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích opakovaně uzavřel, že k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu § 237 o. s. ř., aniž by bylo z dovolání zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. 23 Cdo 2156/2016, nebo ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13). Předpoklady přípustnosti dovolání je třeba vymezit pro každý dovolací důvod zvlášť (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 30 Cdo 3023/2014). Tento přístup byl potvrzen i ve stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16, uveřejněném pod č. [460/2017](#) Sb., kde Ústavní soud mimo jiné uvedl, že § 241a odst. 2 o. s. ř. stanovuje srozumitelný, legitimní a přiměřený požadavek na obsah podaného dovolání. Není tedy v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, pokud v případě, že dovolatel tento požadavek nesplní, Nejvyšší soud z tohoto důvodu podané dovolání odmítne.

18. S ohledem na výše uvedené judikaturní závěry je dovolání, pokud jde o otázku (2) (část C dovolání), v rámci které dovolatelka namítala, že odvolací soud nesprávně vyřešil otázku své

eventuální podjatosti, jelikož v souvislosti s nepřipuštěním změny žaloby uvedl jen, že by musel hodnotit vlastní nesprávný úřední postup, nepřipustné. Ve vztahu k této námitce totiž dovolatelka nevymezila žádné předpoklady přípustnosti dovolání dle § 237 o. s. ř. Na tom nemůže nic změnit ani skutečnost, že v úvodu dovolání žalobkyně obecně konstatovala, že dovolání je přípustné, poněvadž se odvolací soud při řešení otázky hmotného nebo procesního práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, vyřešená právní otázka by měla být dovolacím soudem posouzena jinak, resp. nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena, případně nebyla dosud vyřešena beze zbytku a jednoznačně, neboť toto vymezení přípustnosti dovolání je nepřipustně alternativní, přičemž je na dovolatelce, aby konkrétní předpoklad přípustnosti dovolání vymežila ke každému dovolacímu důvodu (právní otázce) zvlášť.

19. Nejvyššímu soudu tak nezbylo, než v této části dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítnout jako vadné (srov. § 241a odst. 2 o. s. ř.).

20. To platí identicky také o námitce výše označené jako (6), tedy otázce, zda mělo být „provedeno v duchu judikatorních závěrů podstatné navýšení základní částky odškodnění“. V rámci oddílu E, ve kterém je tato otázka obsažena [a o kterém dovolatelka explicitně prohlašuje, že z něj uvedená otázka plyne – srov. odstavec d) oddílu E/], nejenže absentuje vzhledem k uvedené otázce vymezení přípustnosti dovolání, ale zcela absentuje také jakákoliv právní argumentace. Z textu dovolání tak není zjevné, z jakého důvodu a v duchu jakých judikatorních závěrů by vlastně k podstatnému navýšení základní částky mělo dojít.

21. Obdobné platí také o námitce (5) týkající se plynulosti posuzovaného řízení, jelikož v této souvislosti dovolatelka taktéž neuvádí žádné vymezení přípustnosti. Ačkoliv dovolatelka odkazuje na „rozhodnutí svévolné a odchylné od judikatury dovolacího soudu“, z čehož by se snad dalo dovozovat, že přípustnost dovolání spatřuje v odchýlení se od konstantní rozhodovací praxe dovolacího soudu, dovolatelka neuvádí žádné konkrétní rozhodnutí, od kterého by se v tomto smyslu měl odvolací soud odchýlit. Tím však nedostává zákonným obsahovým požadavkům kladeným na ni v dovolacím řízení (srov. rozhodovací praxi uvedenou výše).

22. Spolu související otázky (7) a (8) [oddíl F dovolání] týkající se zvýšeného významu kompenzačního řízení pro poškozeného pak přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. založit nemohou, neboť při jejich řešení se odvolací soud od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, pokud dospěl k závěru o typově standardním významu řízení (bod 17 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu), nikterak neodchýlil.

23. Pro posouzení přiměřenosti délky kompenzačního řízení platí zásadně stejná pravidla jako pro posouzení přiměřenosti jiných řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016). Kompenzační řízení tedy nelze (typově) postavit na roveň řízení ve věcech trestních, opatrovnických, pracovněprávních, osobního stavu, sociálního zabezpečení či týkajících se zdraví nebo života, jež mají pro své účastníky zvýšený význam (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1987/2014, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 805/15). Na těchto závěrech přitom nemá dovolací soud důvod nic měnit. Jak vyplývá např. z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 9. 2022, sp. zn. 30 Cdo 497/2022, podle rozhodovací praxe dovolacího soudu není možné činit závěry, že by kompenzační řízení mělo skončit podstatně dříve oproti řízením jiným, nebo že by mělo mít ze své podstaty zvýšený význam pro poškozeného (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 30 Cdo 4910/2017, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1987/2014, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 805/15 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2021, sp. zn. 30 Cdo 622/2021).

24. Poukaz dovolatelky na rozhodovací činnost Evropského soudu pro lidská práva (dále „ESLP“)

není přiléhavý, neboť jak je uvedeno i v dovolatelkou odkazovaném nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2024, sp. zn. III. ÚS 1565/23, bod 36, zároveň platí, že byť z judikatury ESLP vyplývá, že při projednávání případů, v nichž se účastníci řízení domáhají náhrady škody způsobené nepřiměřenou délkou řízení, se od státu vyžaduje zvláštní péče, nelze tento požadavek zaměňovat s „typovými“ hledisky, která se uplatní v případech řízení se zvýšeným významem pro účastníka řízení (např. trestní řízení, řízení týkající se ochrany osobnosti, rodinněprávních vztahů, osobního stavu, pracovněprávních sporů či poskytnutí různých plnění ze strany státu, např. sociální dávky, důchodového pojištění apod.). ESLP pouze vybídl soudy vedoucí kompenzační řízení, aby uznaly i případně vlastní průtahy v řízení a v důsledku toho navýšily přiznávané odškodnění na obzvláště vysoké, čímž by zabránily nežádoucímu řetězení kompenzačních řízení. Nešlo proto o vyjádření zvýšeného typového významu, jak se domnívá dovolatelka. Nejvyšší soud přitom již opakovaně uvedl, že pokud ESLP v rozsudku ze dne 8. 2. 2018 ve věci Žirovnický proti České republice, stížnost č. 10092/13, uvedl, že při nepřiměřené délce řízení by měl soud „z tohoto důvodu částku odškodnění zvýšit mnohem výrazněji“, nelze z toho dovozovat, že soudy nemohou přistoupit k pouze mírnému navýšení zadostiučinění. Byť gramatický výklad českého znění uvedeného rozhodnutí by mohl vést k závěru, že „obzvláště vysoké odškodnění“ míří na požadavek nominální hodnoty zadostiučinění, jež by subjektivně v těchto případech bez ohledu na další okolnosti měla být poškozeným vnímána jako vysoká, vedl by takovýto závěr k popření obecného požadavku individuálního posouzení vzniklé újmy v konkrétní věci odpovídající jedinečným skutkovým zjištěním. Daným výrazem je naopak míněn vztah k zadostiučinění, které by jinak bylo přiznáno, pokud by samotné kompenzační řízení nebylo nepřiměřeně dlouhé. Jinými slovy, požadavek ESLP plynoucí z dané věty tkví v tom, aby z odůvodnění rozhodnutí bylo patrné, že soud přiznává zadostiučinění zvláště vyšší právě z důvodu nepřiměřené délky kompenzačního řízení. Tento výklad též lépe odpovídá anglické verzi rozhodnutí, v níž inkriminovaná pasáž zní: „accordingly award a particularly high amount of compensation“. Z výrazu „particularly“ (zvláště, mimořádně) je zřejmá souvztažnost s důvodem, proč je vyšší zadostiučinění přiznáváno, tedy nikoliv požadavek na to, aby zadostiučinění bylo poškozeným vnímáno jako extrémně vysoké, jak by mohl naznačovat v českém znění použitý výraz „obzvláště vysoké“.

25. Ani výhrady proti posouzení kritéria postupu orgánů veřejné moci podle § 31a odst. 3 písm. d) OdpŠk [námitka (4)] nečiní dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., a to již proto, že v tomto směru uplatněné námitky dovolatelka konstruuje na vlastní verzi skutkových tvrzení. Podle soudy učiněných zjištění nebylo předchozí řízení stíženo kvalifikovanou kasací ve smyslu judikatury (srov. také rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1637/2009, a ze dne 20. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1916/2010), jestliže důvodem, pro který bylo v posuzovaném řízení rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2018, sp. zn. 30 Cdo 3151 /2016, zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, byl odlišný právní názor soudu vyšší instance [s upřesněním a rozvinutím závěrů plynoucích z dosavadní judikatury odvolacího soudu, včetně stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, publikovaného pod č. 58/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanoviska)], a zrušení rozhodnutí odvolacího soudu tedy nebylo než důsledkem instančního přezkumu, byť v rámci řízení o mimořádném opravném prostředku. Nejvyšší soud dodává, že ačkoliv lze s dovolatelkou v jistém smyslu souhlasit, že Stanovisko se k možnosti ospravedlnění průtahů přetížeností soudů staví spíše rezervovaně, posouzení odvolacího soudu není v tak intenzivním rozporu vůči Stanovisku (příp. není jeho popřením), aby kasací zrušeného rozhodnutí bylo možné vyhodnotit jako tzv. „kvalifikovanou kasací“.

26. Nakonec přípustnost nemůže založit ani otázka (9) týkající se způsobu určení základní částky zadostiučinění za utrpěnou nemajetkovou újmu, při kterém odvolací soud vyšel z částky 16 000 Kč za rok trvání posuzovaného řízení (z toho za první dva roky ve výši poloviční), při řešení kterého se měl odvolací soud dle mínění žalobkyně odchytil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu představované např. rozsudkem ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 750/2009.

27. Nejvyšší soud ve své judikatuře mnohokrát zdůraznil, že stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučinění je především úkolem soudu prvního stupně a přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího. Přípustnost dovolání nemůže založit pouhý nesouhlas s konkrétní formou či výší přisouzeného zadostiučinění, neboť ta se odvíjí od okolností každého konkrétního případu a nemůže sama o sobě představovat otázku hmotného práva ve smyslu § 237 o. s. ř. Při přezkumu formy a výše zadostiučinění dovolací soud v zásadě posuzuje jen právní otázky spojené s výkladem podmínek obsažených v § 31a OdpŠk, přičemž zvolenou formou se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená, což v případě dovolatelky dáno není.

28. Stanovením základní výše zadostiučinění shora zmíněným postupem zohledňujícím délku posuzovaného řízení a sazbu ve výši 16 000 Kč za jeden rok trvání řízení, v prvních dvou letech sníženou na polovinu, se nadto odvolací soud od ustálené rozhodovací praxe soudu dovolacího neodchýlil (srov. část VI. Stanoviska, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3026/2009, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2012, sp. zn. 30 Cdo 806/2012). Z dovolání současně nevyplývá, proč by napadený rozsudek měl být v rozporu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 32 Cdo 750/2009, podle kterého „nepřezkoumatelný je rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje rozhodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů, aniž by bylo uvedeno, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi.“

29. Stran v dovolání zpochybňované přezkoumatelnosti napadeného rozsudku, a to zvláště ve vztahu ke stanovení základní sazby odškodnění, pak judikatura dovolacího soudu konstantně dovozuje, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele, neboť měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky nadřízeného soudu na náležitosti odůvodnění daného rozhodnutí, ale především zájem účastníků řízení na řádném uplatnění jejich práv (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, publikovaný pod č. 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo ze dne 22. 4. 2015, sp. zn. 30 Cdo 4430/2013, ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3342/2016, a ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. 30 Cdo 4704/2018). Obsah dovolání přitom svědčí o tom, že v něm byla dovolatelka zjevně schopna na závěry odvolacího soudu, jež jsou v něm zformulovány, relevantně reagovat.

30. Výše uvedené otázky označené jako (2), (4), (5), (6), (7), (8) a (9) tak přípustnost dovolání založit nemohou.

31. Dovolání je nicméně přípustné v otázce přípustnosti změny žaloby v kompenzačním řízení, jakož i v části, ve které dovolatelka namítala nesprávnost závěrů týkajících se významu řízení pro poškozeného, neboť při hodnocení těchto právních otázek se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV. Důvodnost dovolání

32. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je v těchto částech také důvodné.

33. Předmětem nynějšího dovolání je tak nejdříve přezkum postupu odvolacího soudu, kterým tento

soud ve smyslu § 95 odst. 2 o. s. ř. nepřipustil změnu žaloby, kterou se dovolatelka svými podáními ze dnů 31. 8. 2022 a 6. 5. 2024 domáhala navýšení částky zadostiučinění.

34. V odůvodnění odvolací soud uvedl, že se dovolatelka může svého nároku domáhat „samostatnou žalobou, kde bude navíc náležitě posouzen individuální rozměr tohoto případu, a to i z pohledu možného zneužití práv v důsledku řetězení jednotlivých kompenzačních řízení.“ Pokud by odvolací soud měl v projednávané věci náležitě provést hodnocení všech kritérií ve smyslu § 31a odst. 3 OdpŠk k otázce přiměřenosti délky nyní vedeného kompenzačního řízení, bylo by to „v rozporu se zásadou ekonomie a rychlosti řízení, navíc by odvolací soud nutně musel hodnotit vlastní nesprávný úřední postup, kterým je toto odškodňovací řízení zatíženo“.

35. Takový postup je však v rozporu s ustálenou rozhodovací činností dovolacího soudu.

36. Jak totiž vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016, již ve Stanovisku, v části „VI. Stanovení výše zadostiučinění“ bylo vyjádřeno, že lze zvýšit („navýšit“) základní částku za příslušný časový úsek v případě, kdy je samotné kompenzační řízení nepřiměřeně dlouhé a žalobce zvýšení odškodnění z tohoto důvodu navrhne. Jedná se však stále jen o navýšení v řízení požadovaného zadostiučinění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení, jestliže toto nebylo (ani v kompenzačním řízení) poskytnuto včas. Samotná délka odškodňovacího řízení zde nemusí být relevantní, pokud samo přiměřené zadostiučinění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení bylo poskytnuto včas, např. již v rámci předběžného projednání ze strany ministerstva, nebo v prvním rozsudku odvolacího soudu, jehož závěry o vhodné formě a odpovídající výši odškodnění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení nebyly prvním rozsudkem Nejvyššího soudu v této věci nijak dotčeny (a předmětem sporu zůstal po zásahu Nejvyššího soudu jen požadavek na jeho navýšení). Obdobných závěrů dosáhl Nejvyšší soud i v následně vydaných rozsudcích ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. 30 Cdo 107/2021, a sp. zn. 30 Cdo 980/2022).

37. Jinými slovy řečeno: je třeba klást důraz na to, že v požadavku na navýšení zadostiučinění za nepřiměřeně dlouhé posuzované řízení se jedná „pouze“ o nástroj, kterým se vnitrostátní soudní orgány snaží dosáhnout toho, aby byl poškozený řádně (a pokud možno co nejdříve) kompenzován ve světle kritérií obsažených v judikatuře ESLP (neboť nebylo-li odškodnění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení poskytnuto včas, nejedná se o účinný prostředek nápravy a poškozený tak stále je, až do doby poskytnutí adekvátního zadostiučinění, obětí porušení čl. 6 Úmluvy – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1673/2010). Soudy v tomto vztahu vždy posuzují toliko to, zda navýšit odškodnění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení, nikoliv to, zda a jak odškodnit nepřiměřenou délku vlastního kompenzačního řízení. Bylo-li poškozenému přiznáno přiměřené (adekvátní) zadostiučinění za posuzované řízení již v průběhu ještě neukončeného kompenzačního řízení, a to v přiměřené době, pak již není důvodu pro jeho další navyšování, i když je kompenzační řízení i nadále vedeno.

38. Jak dovolací soud uvedl ve svém rozsudku ze dne 27. 12. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3324/2022, s ohledem na dosud přetrvávající nejednotnost v rozhodování soudů nižších stupňů ohledně způsobu uplatňování požadavku poškozených na „navýšení“ zadostiučinění, lze pro větší přehlednost shrnout, že jednak může poškozený 1) bez dalšího zohlednit pozdní poskytnutí kompenzace neformálním poukazem na to, že daná skutečnost umocňuje jeho již dříve uplatněný požadavek na poskytnutí zadostiučinění, jednak může 2) požadovat v průběhu kompenzačního řízení vedle dříve uplatněného zadostiučinění též jeho navýšení (např. o konkrétní nově určenou částku). V posledně uvedeném případě platí, že 2a) bylo-li v rámci kompenzačního řízení (čítaje v to i dobu předběžného uplatnění nároku) poškozenému přiznáno přiměřené zadostiučinění za posuzované řízení, ať už dobrovolným uspokojením nároku ze strany státu nebo na základě rozhodnutí soudu vydaném v přiměřeně dlouho trvajícím kompenzačním řízení, nemá poškozený na navýšení zadostiučinění za posuzované řízení nárok, a to bez ohledu na případnou nepřiměřenou délku kompenzačního řízení; 2b) jestliže bylo v

průběhu kompenzačního řízení poskytnuto zadostiučinění v nedostatečné formě nebo výši, je možno k návrhu poškozeného zadostiučinění navýšit i s ohledem na navazující dobu, než bude poskytnuto adekvátní („plné“) zadostiučinění. V takovém případě je však možno částečné plnění zohlednit při zvažování v čase proměnlivého kritéria významu řízení pro poškozeného (§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk); 2c) dojde-li naopak k přiznání odpovídajícího zadostiučinění za posuzované řízení v nikoliv přiměřené době trvajícího kompenzačního řízení, a kompenzace tak není poskytnuta včas, je namístě k návrhu poškozeného navýšení zadostiučinění poskytnout (zpravidla procentuálním navýšením zjištěné základní částky vážící se k původnímu posuzovanému řízení).

39. Právě o posledně popsanou situaci jde i v nynějším řízení. Ve svém návrhu ze dne 6. 5. 2024 dovolatelka (oproti dřívějšímu návrhu přednesenému v rámci jednání před odvolacím soudem dne 31. 8. 2022) explicitně uvádí, že svůj návrh o nárok na navýšení zadostiučinění navyšuje s ohledem na zadostiučinění za posuzované řízení, které nebylo poskytnuto včas (srov. návrh ze dne 6. 5. 2024, s. 3, na č. l. 126 procesního spisu). Dovolatelka tak svým návrhem nevybočuje z prostoru, který ji pro dispozici s řízením poskytují výše uvedené judikaturní závěry.

40. Zároveň Nejvyšší soud dodává, že navýšení zadostiučinění z tohoto důvodu probíhá zásadně procentuálním navýšením zjištěné (a případně modifikované) základní částky za délku posuzovaného řízení na základě úvahy soudu týkající se toho, nakolik opožděné bylo přiznání kompenzace, a nikoliv skrze opětovné a vyčerpávající posuzování kritérií ve smyslu § 31a odst. 3 OdpŠk (použití kritérií citovaného ustanovení je v tomto kontextu toliko přiměřené; k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 30 Cdo 3504/2022, bod 44). Jinak řečeno, jestliže náleží poškozenému za posuzované řízení zadostiučinění v penězích (vypočtené ze základní částky modifikované podle kritérií § 31a odst. 3 OdpŠk), které však nebylo poskytnuto v náležité výši a včas, ale až na základě rozhodnutí v dlouhotrvajícím kompenzačním řízení, je možno k návrhu poškozeného vypočtené peněžité zadostiučinění dále procentuálně navýšit (např. o 5, 10 či 20 %), a to s přihlédnutím k tomu, že kompenzace byla (i v důsledku délky kompenzačního řízení) poskytnuta pozdě.

41. Z tohoto důvodu je odůvodnění odvolacího soudu, odvolávající se na složitost hodnocení těchto kritérií a tím způsobený rozpor se zásadami ekonomie a rychlosti řízení, nepřipadné, neboť pokud se ukáže, že žalobkyně neobdržela peněžité zadostiučinění za délku posuzovaného řízení včas (v přiměřené lhůtě), není třeba dopodrobna hodnotit průběh kompenzačního řízení, nýbrž s ohledem na jeho délku mající vliv na prodlení s výplatou zadostiučinění (ke změněné žalobě) jen procentuálně navýšit dříve vypočtené peněžité odškodnění.

42. Platí přitom, že usnesení o nepřipuštění změny žaloby podle § 95 odst. 2 o. s. ř. sice nelze samostatně napadnout odvoláním, to však nezbavuje odvolací soud povinnosti správnost takového postupu soudu prvního stupně přezkoumat (srov. k tomu precedenčně závazný náleží Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2022, sp. zn. II. ÚS 356/22), jeho závěry je povinen obdobně (ve vztahu odvolací a dovolací soud) naplňovat i Nejvyšší soud.

43. Z výše uvedeného tak vyplývá, že odvolací soud se svým zamítnutím návrhu na rozšíření žaloby odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, napadené rozhodnutí tak v tomto rozsahu neobstojí.

44. Dovolatelce je také třeba přisvědčit v otázce (3), kterou brojila proti závěru odvolacího soudu, který při stanovení procentuálního snížení základní částky dle tohoto kritéria vyšel především ze skutečnosti, že v nynějším řízení vznesla další finanční požadavky na odškodnění za situace, kdy nevyužila možnost požadovat navýšení zadostiučinění již v prvním kompenzačním řízení.

45. Předně však Nejvyšší soud upozorňuje, že nesprávné hodnocení odvolacího soudu v tomto bodě není způsobeno tím, že by – jak dovolatelka tvrdí – z nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2024, sp.

zn. III. ÚS 1565/23, vyplývalo, že skutečnost, že návrh na navýšení kompenzace nepodal účastník již v původním řízení a místo toho vede na sebe navazující kompenzační řízení, nemohla být zohledněna v rámci kritéria významu předmětu řízení ve smyslu § 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk.

46. Především je totiž nutné upozornit, že zadostiučinění, které je navyšováno z důvodu nepřiměřené délky kompenzačního řízení, je stále zadostiučiněním ve vztahu k původnímu posuzovanému řízení (nejde o uplatnění nového, dalšího nároku). Není proto zadostiučiněním nově poskytovaným za samotnou nepřiměřenou délku kompenzačního řízení, a proto není namístě navýšení vázat na úvahu o tom, jaká výše zadostiučinění by náležela poškozenému v případě, kdy by se domáhal odškodnění nepřiměřené délky kompenzačního řízení samostatně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2020, sp. zn. 30 Cdo 3532/2018). To vyplývá také z odlišného mechanismu jejich výpočtu odvíjejícím se od odlišných skutečností (k tomu srov. bod 39 tohoto rozsudku výše). Pro jejich odlišnou povahu tak nelze oba druhy nároků volně zaměňovat, příp. – jak dovolatelka činí – izolovaně vykládat bod 39 výše uvedeného nálezu Ústavního soudu ze dne 10. 4. 2024, sp. zn. III. ÚS 1565/23, tím způsobem, že jak uplatnění navýšení zadostiučinění vzhledem k posuzovanému řízení, tak uplatnění samostatného nároku za nepřiměřenou délku kompenzačního řízení musí nutně co do formy a výše poskytnutého zadostiučinění vést ke stejnému výsledku.

47. Nelze také přehlédnout, že podle Ústavního soudu je zároveň třeba se stavět k nárokům uplatňovaným účastníky řízení opakovaně zdrženlivě a vždy s ohledem na individuální rozměr každého případu právě kvůli možnému zneužití práv v důsledku řetězení jednotlivých kompenzačních řízení (srov. jeho usnesení ze dne 19. 11. 2014, sp. zn. II. ÚS 2577/14, nebo ze dne 9. 8. 2024, sp. zn. II. ÚS 1666/24). Ostatně, i z dovolatelkou uváděného nálezu sp. zn. II. ÚS 1565/23, vyplývá, že postupné řetězení průtažných kompenzačních řízení není v zájmu ani poškozených účastníků, ani soudů, a ani státu (bod 38 uvedeného nálezu). Tento závěr soudu ochrany ústavnosti (z něhož dlouhodobě vychází i dovolací soud) by však byl v rozporu s rigidním výkladem upínajícím se k zásadně stejné výši odškodnění, ať už poškozený požádal o navýšení odškodnění posuzovaného řízení s přihlédnutím k tomu, že se mu odškodnění nedostalo včas, na straně jedné, anebo dožadoval-li se (obsahově odlišného) odškodnění za nepřiměřenou délku (pouze) kompenzačního řízení na straně druhé. Nejvyšší soud výše uvedené konkretizuje v rovině podústavního práva tím, že uvádí, že způsob (ne)koncentrovaného uplatňování nároku na zadostiučinění (jeho navýšení) bude zpravidla [tedy nikoli vždy] svědčit o sníženém významu řízení pro poškozeného (§ 31a odst. 3 písm. e) OdpŠk), zejména pokud poškozený o své vůli zvolil časově náročnější způsob prosazování svých nároků tam, kde měl v původním (odškodňovaném) řízení možnost požadovat z důvodu nikoliv včasného poskytnutí zadostiučinění v přiměřené lhůtě jeho další navýšení.

48. Nakonec Nejvyšší soud také poukazuje na to, že v dovolatelkou odkazovaném nálezu Ústavního soudu vedla volba prostředku nápravy k závěru obecných soudů o přiměřenosti satisfakce ve formě konstatování porušení práva, nikoliv – jako v nynějším řízení – „pouze“ ke snížení výše přiznané peněžní satisfakce. V souvislosti se závěrem, že neposkytnutí peněžitého zadostiučinění je zásadně výjimečné a je na místě (pouze) v těch případech, kdy doba řízení nemohla nikterak negativně zasáhnout psychickou sféru žalobce (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2023, sp. zn. 30 Cdo 425/2023, a ze dne 22. 2. 2023, sp. zn. 30 Cdo 97/2023), což skutkový kontrast odkazované věci a nynějšího řízení ještě zvyšuje; Nejvyšší soud shledává, že dovolatelkou odkazovaný případ se od toho nynějšího výrazně odlišuje. S dovolatelkou prezentovaným zužujícím výkladem nálezu Ústavního soudu, který by znemožňoval jakékoliv zohlednění zvoleného prostředku nápravy v rámci kritéria významu řízení, se tak Nejvyšší soud neztotožňuje.

49. Závěr Ústavního soudu, že tam, kde má poškozený diskreci co do zvolení prostředku nápravy, nemělo by mu jít k tíži zvolení jednoho či druhého způsobu, však není v nynější věci bez významu. I v poměrech odškodňovacích řízení, založených na dispoziční zásadě, totiž musí být procesní volby účastníků řízení respektovány a nesmí vést k praktickému vyprázdnění možnosti uplatnit (daným

způsobem) předmětný nárok. V poměrech projednávané věci dané znamená, že ačkoliv způsob uplatnění nároku může svědčit o sníženém významu (druhého či třetího kompenzačního) řízení pro poškozeného, nemůže tato skutečnost sama o sobě odůvodňovat závěr soudu o výrazně sníženém významu řízení. Naopak, jelikož je kritérium významu předmětu řízení pro účastníka, tj. toho, co je pro poškozeného v sázce, nejdůležitějším kritériem pro stanovení formy a případné výše odškodnění [srov. část IV. písm. d) Stanoviska a dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1313/2010 nebo ze dne 2. 4. 2024, sp. zn. 30 Cdo 3710/2023], musí soudy tyto své závěry přesvědčivě odůvodnit (nezapomínaje, že břemeno tvrzení a břemeno důkazní co do skutečností týkajících se významu předmětu řízení leží na stranách: srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2023, sp. zn. 30 Cdo 2892/2023, bod 24), přičemž závěr o sníženém významu řízení (a tím méně o podstatně sníženém významu řízení jako v nynějším řízení) by zásadně neměly zakládat pouze na procesním rozhodnutí poškozeného zahájit nové kompenzační řízení.

50. Jinými slovy řečeno, ačkoliv soudy mohou zahrnout volbu řetězení odškodňovacích řízení, které zpravidla způsobuje oddálení konečného vypořádání všech aspektů věci, do posuzování významu předmětu řízení (a v tomto směru byla úvaha odvolacího soudu obecně správná), tato volba zásadně nemůže být jedinou skutečností, na které je závěr o výrazně sníženém předmětu řízení založen.

51. V projednávané věci odvolací soud přistoupil k modifikaci základní částky navýšením o 15 % vzhledem ke kritériu postupu orgánů veřejné moci a k jeho snížení o 80 % vzhledem ke kritériu významu řízení. Na podstatně snížený význam posuzovaného řízení usoudil „především ze způsobu, jakým uplatnila žalovaný nárok, který představuje onu ‚kompenzaci na druhou‘.“ Ve světle výše řečeného je tak zjevné, že toto odůvodnění je příliš kusé, aby mohlo vést k závěru o nutnosti snížení základní částky o 80 % [Nejvyšší soud zde navíc připomíná, že v obecné rovině by mělo být dostačující zvýšení či snížení nepřesahující 50 %, aby byl zachován vztah přiměřenosti mezi utrpěnou újmou a za ni poskytovaným odškodněním. S přihlédnutím k okolnostem konkrétní věci však lze ve výjimečných případech uvažovat o zvýšení či snížení i ve větším rozsahu (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3026/2009, nebo ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2848/2011)].

52. Ačkoliv dovolací soud při přezkumu výše zadostiučinění v zásadě posuzuje právní otázky spojené s výkladem podmínek a kritérií obsažených v § 31a odst. 3 zák. OdpŠk, přičemž výslednou částkou se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4462/2009, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. 30 Cdo 5483/2015), v posuzované věci shledal, že okolnosti této věci pro zjevnou nepřiměřenost úvah odvolacího soudu tak výrazný zásah odůvodňují. I v tomto rozsahu tak Nejvyšší soud dovolání shledal důvodným. Při zvažování rozsahu odškodnění je možno přihlédnout i k tomu, co bylo v sázce v původním řízení, na které navazovalo (nyní odškodňované) „první kompenzační řízení“.

53. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédne též k tzv. zmatečným vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Takové vady však dovolací soud v nynější věci neshledal.

54. Protože s ohledem na shora podaný výklad není napadený rozsudek odvolacího soudu správný, Nejvyšší soud jej v potřebném rozsahu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.).

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)